

**TOETSINGSADVIES OVER DE MILIEUEFFECTRAPPORTEN OVER DE
DIJKVERSTERKINGEN HAGESTEIN-EVERDINGEN EN ZEDERIK EN DE
ONTWIKKELING VAN DE ZUIDELIJKE LEKUITERWAARDEN**

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
   OORDEEL OVER DE MER'EN	2
2. ALGEMEEN	2
2.1 Toelichting op het algemeen oordeel	2
2.1.1 Inperking alternatieven	3
2.1.2 Kleiwinning en realisatie natuur	3
2.1.3 Dijkkringbenadering	3
2.1.4 Overlast muggen	4
2.1.5 Huys Herlaer	4
2.1.6 Jachthaven Vianen	4
3. OVERIGE OPMERKINGEN OVER DE MER'EN MET AANBEVELINGEN VOOR DE BESLUITVORMING	5
3.1 Projectnota/MER'en dijkversterkingplannen	5
3.1.1 Ontwerpprofiel	5
3.1.2 Compensatie nat- drassituaties	5
3.2 Projectnota/MER Inrichting zuidelijke Lekuitervaarden	6
3.2.1 Restspecie	6
3.2.2 Natuurdoelen	6
4. OPMERKING TEN BEHOEVE VAN TOEKOMSTIGE MER'EN	6

1. INLEIDING

Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft het voornemen om de dijken op de trajecten Hagestein-Everdingen en Zederik te versterken waarbij gebruik gemaakt wordt van te winnen klei in de nabijgelegen zuidelijke Uiterwaarden. Met de kleiwinning in de zuidelijke Lekuiterwaarden wordt tevens invulling gegeven aan het verzoek van de Minister van Verkeer en Waterstaat om ruimte te creëren voor waterberging in het kader van Ruimte voor de Rivier.

Voor ieder van de drie projecten, Dijkversterking Zederik, Dijkversterking Hagestein-Everdingen en de Inrichting zuidelijke Lekuiterwaarden, is een projectnota/MER opgesteld. Gezien de samenhang tussen de drie projecten zijn zij gezamenlijk in procedure gebracht.

Bij brief van 20 juli 2000¹ heeft de provincie Zuid-Holland de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de opgestelde milieueffectrapporten (MER'en). Zij zijn op 11 september 2000 ter inzage gelegd².

Dit advies bevat een oordeel over de drie MER'en in samenhang. Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat over een essentiële tekortkoming in het MER, waarvoor de Commissie adviseert een aanvulling op het MER op te stellen alvorens de besluitvorming doorgang kan vinden;
- informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies;
- belangrijke onjuistheden bevat die ter voorkoming van misverstanden weerlegd dienen te worden.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen⁵ van het
- MER Dijkversterking Zederik, vastgesteld 4 juli 1996
- MER Dijkversterking Hagestein-Everdingen, vastgesteld 8 juli 1997
- MER Inrichting zuidelijke Lekuiterwaarden, vastgesteld 27 april 1999;
- op eventuele onjuistheden⁶;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁷.

---

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁵ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁶ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁷ Wm, artikel 7.10

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het de besluiten over de dijkverbeteringplannen en het ontgrondingsplan.

Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*. De Commissie zal dan adviseren tot een aanvulling. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

OORDEEL OVER DE MER'EN

2. ALGEMEEN

De Commissie is van oordeel dat **de essentiële informatie** in de drie MER'en met de bijbehorende stukken **aanwezig** is. Met deze informatie kan het milieubelang volwaardig meegewogen worden bij de besluitvorming.

2.1 Toelichting op het algemeen oordeel

Ondanks het feit dat de drie MER'en niet tegelijkertijd werden opgestart, is een samenhangende rapportage ontstaan. In de Koepelnotitie is de samenhang tussen de projecten goed aangegeven en in de afzonderlijke MER'en is regelmatig verwezen naar relevante passages in één van de andere MER'en. De ontwikkeling van de plannen is uitgebreid beschreven. De gemaakte keuzes voor alternatieven op grond van de visies zijn logisch en navolgbaar. Dit alles maakt dat de drie MER'en in samenhang een goed beeld geven van de mogelijke alternatieven voor dijkversterking, de ontwikkeling van natuurwaarden in de uiterwaarden en de milieueffecten hiervan.

In de onderstaande paragrafen van dit hoofdstuk wordt op enkele punten nader ingegaan. In hoofdstuk 3 zijn opmerkingen per project opgenomen met aanbevelingen voor de besluitvorming.

Deze opmerkingen zijn echter niet van invloed op het hierboven gegeven positieve oordeel. De Commissie hoopt met deze opmerkingen wel een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming. Hoofdstuk 4 geeft een aanbeveling voor toekomstige MER'en.

2.1.1 Inperking alternatieven

In de startnotities voor de dijkversterking Zederik en de dijkversterking Hagestein-Everdingen is een duidelijke visie gepresenteerd. Het consequent hantieren van de visie in het MER, had naar de mening van de Commissie ertoe kunnen leiden dat vroegtijdig een aantal van de in het MER beschreven alternatieven waren afgevallen. Omdat de uitgangspunten op grond van de visie steeds achteraf als selectiecriteria voor kansrijke oplossingen zijn gehanteerd in plaats van vooraf, is het afwegingsproces ingewikkelder geworden dan strikt noodzakelijk.

De Commissie heeft in haar richtlijnenadvies geconstateerd dat bij de Dijkversterking Zederik de variant 7 (buitendijkse verlegging grenzend aan de panden) en variant 10 (buitendijkse verlegging op grote afstand) op basis van de visie en prioritering van de doelstellingen als weinig kansrijk moeten worden aangemerkt. Zij heeft geadviseerd deze oplossingen niet op voor hand uit te werken maar dit alleen te doen wanneer bij nadere uitwerking zou blijken dat de overige varianten onvoldoende oplossing bieden. Dit advies is voor de deelsecties 5 en 10 slechts gedeeltelijk overgenomen in de richtlijnen. Hierdoor wordt met name variant 10 te lang meegenomen bij de uitwerking en komt deze pas achteraf te vervallen bij het toetsen aan de uitgangspunten. Naar de inschatting van de Commissie waren dergelijke expliciete keuzen in de richtlijnenfase en vroeg in het proces van het schrijven van het MER de toegankelijkheid van de MER'en ten goede gekomen.

2.1.2 Kleiwinning en realisatie natuur

Door het koppelen van de twee dijkversterkingprojecten met de kleiwinning in de uiterwaarden kan er op meerdere fronten winst geboekt worden, namelijk op het gebied van speciewinning, veiligheid en natuur. In het MER voor de inrichting van de zuidelijke Lekuiterswaarden worden de doelen voor natuurontwikkeling afhankelijk gesteld van de hoeveelheid klei die bij derden kan worden betrokken. Aangezien de uiterwaarden mede worden ingericht ter compensatie van natuurwaarden, die verloren gaan bij de dijkversterking, is een dergelijke afhankelijkheid niet juist.

Inmiddels heeft de Commissie van het Hoogheemraadschap vernomen dat de realisatie van de inrichtingsplannen in de zuidelijke Lekuiterswaarden niet afhankelijk wordt gesteld van fluctuaties in de marktprijs van de te winnen klei. Bij de beoordeling van de effecten is de Commissie er dan ook van uit gegaan dat realisatie plaatsvindt conform de in het MER aangegeven planning, ongeacht de marktsituatie voor klei.

2.1.3 Dijkkringbenadering

De Commissie constateert dat de gehanteerde veiligheidsnorm voor beide dijkversterkingen in het MER gebaseerd is op de dijkkringbenadering, zoals dit ook het geval is geweest bij het eerder verbeterde aangrenzende dijkvak Langerak. De Wet op de Waterkering gaat uit van de dijkvakbenadering. In diezelfde wet wordt echter ook verwezen naar de ontwerpleidraden van de Technische Adviescommissie Waterkeringen. De Leidraad Toetsing op Veiligheid geeft aan dat, met reden omkleed, gekozen kan worden voor een dijkkringbenadering.

De in het MER gehanteerde dijkkringbenadering resulteert doorgaans in een iets hogere dijk dan de geldende dijkvakbenadering. Aangezien het verschil tussen de twee benaderingen klein is en het de verwachting is dat binnen 5 á 10 jaar de dijkkringbenadering de wettelijk voorgeschreven benadering wordt, acht de Commissie het juist dat in het MER geen alternatieven worden gebaseerd op de dijkvakbenadering.

2.1.4 Overlast muggen

Uit meerdere inspraakreacties⁸ blijkt zorg over de mogelijke overlast van met name muggen bij de inrichting van de uiterwaarden. In het MER zuidelijke Lekuiterswaarden wordt in bijlage 5 ingegaan op de mogelijke ontwikkeling van muggen- en vliegenplagen. Bij de inrichting van de uiterwaarden is hiermee rekening gehouden door situering van de moerasachtige gebieden op afstand van bebouwing. De Commissie gaat er van uit dat het al of niet voorkomen van overlast onderdeel uit maakt van het evaluatieprogramma.

2.1.5 Huys Herlaer

Naar de mening van de Commissie zijn er mogelijkheden om de situatie ter plaatse van het monumentale hek van Huys Herlaer (onderdeel van de Dijkversterking Zederik) met een uitgekierdere oplossing vorm te geven dan in het MER is beschreven. Daarbij kan de onderlinge ruimtelijke en functionele betrokkenheid van hek, stenen brug en sloot gehandhaafd blijven.

De Commissie heeft inmiddels begrepen dat sinds de publicatie van het MER een betere oplossing in beeld is gekomen, waarbij slootdemping kan worden voorkomen door plaatsing van een verticaal kwelscherm. Zij gaat er van uit dat deze nieuwe oplossing betrokken wordt bij de besluitvorming over het dijkversterkingsplan.

2.1.6 Jachthaven Vianen

Uit de inspraak van de gemeente Vianen⁹ maakt de Commissie op dat er mogelijk sprake is van aanleg van een jachthaven in Vianen. Wanneer sprake zou zijn van concrete plannen hadden deze in (een scenario voor) de autonome ontwikkeling van het gebied in het MER voor de Inrichting van de zuidelijke Lekuiterswaarden meegenomen moeten worden.

Echter, aangezien de planvorming zich nog in het stadium van voorbereiding bevindt, acht de Commissie het reëel dat met deze plannen in dit MER geen rekening is gehouden.

---

⁸ Inspraakreacties nr. 5 en 11, zie bijlage 5

⁹ Inspraakreactie nr. 25, zie Bijlage 4.

3. OVERIGE OPMERKINGEN OVER DE MER'EN MET AANBEVELINGEN VOOR DE BESLUITVORMING

3.1 Projectnota/MER'en dijkversterkingplannen

3.1.1 Ontwerpprofiel

Na zorgvuldige afweging van belangen is het voorkeursalternatief voor beide dijktrajecten hoofdzakelijk gebaseerd op de variant 2/9, symmetrische vierkante versterking naar buiten. Hierdoor gaat op enkele plaatsen in het buitendijkse gebied direct grenzend aan de huidige dijk waardevolle natuur verloren, hetgeen niet te voorkomen is.

Uit de ontwerptekeningen blijkt dat – mede om onderhoudstechnische redenen – de ontwerpprofielen gebaseerd zijn op de aanleghoogtes in plaats van de dijktafelhoogtes. De aanleghoogte is normaliter hoger, omdat rekening wordt gehouden met zettingen en klink na aanleg. Het uitgaan van aanleghoogte resulteert, uitgaande van eenzelfde taludhelling, in een groter ruimtebeslag aan de teen van de dijk dan strikt noodzakelijk op basis van de dijktafelhoogte.

Na de verschuiving van de dijk in buitenwaartse richting kan sprake zijn van waardevolle natuur in het dan direct aangrenzende gebied. Waar dit het geval is, kan deze zoveel mogelijk gespaard worden door uit te gaan van de dijktafelhoogte.

- De Commissie adviseert om ter plaatse van waardevolle natuur direct grenzend aan de nieuwe dijk, voor het bepalen van de teenlijnen uit te gaan van de wettelijk voorgeschreven dijktafelhoogtes.

3.1.2 Compensatie nat- drassituaties

Bij de aanleg en inrichting kunnen bestaande waarden verloren gaan. De Commissie onderschrijft de in de stukken aangegeven noodzaak om zorgvuldig om te gaan met deze bestaande waarden. Het in depot zetten van waardevolle vegetaties komt hieraan tegemoet.

In alle rapporten wordt er van uitgegaan dat de ecologische waarden van de buitendijkse nat-drassituaties zijn te compenseren. Het gaat hierbij om moeras- en watervegetaties die op korte (minder dan 5jaar), middellange (5-10 jaar) of langetermijn vervangbaar zijn. Het slagen van het herstel van deze vegetaties gaat veelal niet zomaar. Het stelt eisen aan de uitvoering en inrichting. Hierover worden in de projectnota/MER'en slechts enkele algemene opmerkingen gemaakt.

- De Commissie adviseert om bij de besluitvorming meer informatie te geven over de wijze van aanleg en de uitvoering van de compensatie. Zij doet daarbij de suggestie om kleinschalige transplantatie toe te passen door hergebruik van te verwijderen vegetaties.¹⁰

---

¹⁰ Voor informatie wordt verwezen naar: *Introductie van inheemse flora, IKC brochure B-21, IKC Natuurbeheer 1998.*

3.2 Projectnota/MER Inrichting zuidelijke Lekuiterswaarden

3.2.1 Restspecie

Naast de 475.000 m³ bruikbare klei komt er 2.100.000 m³ onbruikbare specie vrij, deels ongerijpte klei en deels zand. Voor een deel is deze specie verontreinigd. Gemeld wordt dat deze specie of in kleiputten wordt verwerkt, dan wel dat er tijdens de uitvoering een oplossing voor wordt gezocht.

- Gelet op het grote specievolume en mogelijke verontreinigingen adviseert de Commissie om tijdig, voor de start van de uitvoering, aan te geven op welke wijze met deze specie wordt omgegaan.

3.2.2 Natuurdoelen

De Commissie constateert dat de beoordeling van de scenario's voor de inrichting van de uiterwaarden niet alleen gerelateerd is aan de aspecten veiligheid, speciewinning en natuur; ook het belang van de landbouw blijkt een rol te hebben gespeeld in de afweging om te komen tot een voorkeursalternatief. De gewenste natuurdoeltypen in het oostelijk deel van de Everdingerwaard kunnen alleen bereikt worden wanneer er een extensief beheer wordt toegepast dat vergelijkbaar is met het beheer dat in het aangrenzende deel van de Goilberdingerwaard zal worden uitgevoerd¹¹.

- De Commissie adviseert om bij de besluitvorming vast te leggen op welke wijze het (agrarische) natuurbeheer van de uiterwaarden plaats moet vinden.

4. OPMERKING TEN BEHOEVE VAN TOEKOMSTIGE MER'EN

Voor de inrichting van de zuidelijke lekuiterswaarden is een archeologische inventarisatie verricht (RAAP-rapport 533, 2000) op basis van eerdere rapportage in het kader van Ruimte voor Rijntakken (1998). Het bureauonderzoek is zeer beperkt gebleven; er is nauwelijks aanvullend materiaal bestudeerd. De gegevens uit de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (1999) zijn niet verwerkt.

Bij dit project heeft deze tekortkoming geen consequenties voor de planvorming. De Commissie beveelt echter voor toekomstige MER'en aan het archeologisch onderzoek zowel op een bodemkundig gedefinieerde verwachtingswaarde te baseren als op recente literatuur- en onderzoeksgegevens.

---

¹¹ Zie *Natuurontwikkeling in de Goilberdinger- en Baarsemwaard, 1997*, opgesteld door de provincie Gelderland.